

5. Лившиц Р.З. Теория права. / Р.З. Лившиц. – М.: БЕК, 1994. — 224 с
6. Погрібний С.О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України: монографія. / С.О. Погрібний. – К.: Правова єдність, 2009. – 304 с.
7. Про інформацію: Закон України 2 жовтня 1992 р. //Електронний ресурс. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/2657-12
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. із змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України, – 2003. – № 40 -44. – Ст. 356.

Скальська Д. М.

м. Івано-Франківськ

*доктор філософських наук, професор,
зав. кафедри філософії
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РАЦІОНАЛЬНІСТЬ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Запровадження європейських стандартів освіти в Україні актуалізує зокрема такі теми, як науково-технічна творчість та науково-технічна раціональність.

Філософський погляд на дану гносеологічну проблематику приводить до класичних та новітніх парадигм в царині техніцизму, інструменталізму, технокультури, соціальних та антропокосмічних комунікацій. У зв'язку з цим, виникає ряд причин для емпіричних досліджень та філософських розмислів.

По-перше, потребує переосмислення поняття науково-технічної раціональності, яке демонструє у своєму сциєнтистському варіанті обмеженість при дослідженні і поясненні результатів науково-технічного прогресу (в основі яких лежать методи науково-технічної раціональності), що часто приводить до псевдораціональних наслідків. Також ціла низка феноменів техніки є не завжди позитивним результатом технократичного прояву комунікацій у соціумі.

По-друге, стрімкий розвиток техніки призвів до технізації життєвого світу людини, що протистоїть цінностям традиційної культури, природи, життєдіяльності людства. Негативні наслідки технологічного розвитку в екології, сфері виробництва та споживання, в культурі та мистецтві висувають проблему сумісності людської технічної діяльності з доцільністю та гармонійним існуванням у Всесвіті.

По-третє, переважання форм масової культури як наслідок технологічного розвитку виражається у кризі світоглядних настанов по відношенню до світу і людини. Для його подолання вкрай необхідним є переосмислення старої парадигми людини, в якій вона визначається через одну з її сутнісних ознак (“homo sapiens”, “homo faber”, “homo simbolik”, “соціально-природна істота”, “носіє суспільних відносин”). Незадовільність такого підходу виражається в зведенні всієї повноти людського буття до виконання лише однієї з функцій, а також в упередженому суб’єктно-об’єктному протиставленні людини і природи, людини і Всесвіту. Все це значно спрощує філософський погляд на буття людини у світі, однак віддаляє від синергетичного розуміння картини майбутнього. Визначення свідомості через предметність навколишнього світу також не пояснює безліч антропокосмічних зв’язків людства, веде до втрати цілісного бачення людського досвіду і стає джерелом нігілізму в культурі XXI століття.

По-четверте, наслідки нерівномірного технологічного розвитку відображаються у військовому протистоянні держав, перевиробництві зброї (в тому числі, ядерної, психотропної, в основі якого лежать «синтетичні» технології) і становлять загрозу існуванню людства.

Зазначені фактори становлять проблему пошуку більш глибоких засад для аналізу науково-технічної раціональності її сутності і структури, закономірностей прояву у різних сферах людської діяльності. На сьогоднішній день не існує єдиної цілісної концепції, проте можемо спостерігати перспективні підходи до її створення.

Проблема техніцизму та інтерпретації Франкфуртської школи – це, по суті, проблема технічної раціональності. Витоки її осмислення ведуть до М.Вебера. У нього – це розробка раціонального типу господарювання, яка породжує «насторожуючий космос, в який потрапляє з моменту свого народження кожна окрема людина і межі якого залишаються для окремого індивіда даними і незмінними» [1, с.45].

Послідовник теоретиків Франкфуртської школи, дослідник з вивчення життєвих умов науково-технічного світу Ю.Хабермас відзначає розмивання меж між технічним і практичним. Технічні засоби і правила як «стратегія раціонального вибору», «інструментальна дія» впроваджуються, на його думку, повсюдно в соціальну сферу і дозволяють залучати будь-який об'єкт у сферу інструментальної дії в якості технічних засобів. Такий, на переконання Хабермаса, головний результат науково-технічного прогресу в соціальному житті [2, с.63-64].

Останньою за часом і найбільш вагомою з точки зору об'єму досліджень виступає концепція так званої «технокультури» як атрибуту «інформаційного суспільства». Можна сказати, що технокультура доводить до свого логічного завершення заміну природних, іманентних людині реальних зв'язків на комунікаційні (штучні).

Змістом гносеологічної програми виступає дослідження пізнавальних настанов /орієнтирів/ парадигми техніцизму. На існування таких настанов і їх роль у розвитку техногенної цивілізації вказували Х. Ортега і Гассет, Бердяєв М. А., Маркузе Г. та ін.

Гносеологічна «матриця» техніцизму, на наш погляд, презентує проєкцію основної атрибутивної властивості техніки – інструментальність та її вплив на структуру пізнавального процесу. /Техніка в даному контексті – instrumentum, що означає засіб по відношенню до тієї чи іншої мети людської діяльності/.

У філософсько-історичному сенсі видається можливим розглянути гносеологічну «матрицю» техніцизму не лише як інструментальний принцип

пізнання, виокремлений одноособово, але і як своєрідний інструментальний «архетип» мислення, який виступає інваріантною структурою мислення різних епох. Власне залучення такого типу аргументації до технічної раціональності, на основі вивчення західно-європейського досвіду надасть можливість створення перспективних психолого-педагогічних передумов для новітніх освітянських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Veber M. Die Protestantische Ethik. Munch. – Hamb., 1965.
2. Habermas J. Technik und Wissenschaft als “Ideologie”. Fr/M., 1971

Сабадуха В. О.

*м. Сєвєродонецьк, Луганська обл
канд. філос. наук, доц., доцент
Східноукраїнського національного
університету ім. В. Даля*

Сабадуха О. В.

*м. Андрушівка, Житомирська обл.
канд. філос. наук, практичний психолог
Андрушівської ЗОШ I-II ступенів*

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Як не дивно, методологічні аспекти соціальних комунікацій залишаються досі не з'ясованими. Відомі вчені у цій сфері В. Горовий, В. Королько, Г. Почепцов, Родионов Б., Соколов О., Холод О. та ін. проблему методологічних засад залишають поза увагою. Уважаємо, що спільним недоліком чинних підходів до розуміння соціальних комунікацій є те, що в них, по-перше, аналіз здійснюється в системі суб'єкт-об'єктних відносин, де під суб'єктом розуміється носій соціальної дії (інформації), а під об'єктом – реципієнт, споживач дії (інформації): індивід, малі й великі групи людей, суспільство. Виходить, що людину розглядають як об'єкт, що суперечить категоричному імперативу Канта; по-друге, суттєвим недоліком цього методологічного підходу є те, що в ньому абстрактно сформульовано мету: